

Iste Liber dicitur Conscientia S^{an}cti Bernardi.

Conscientia in qua anima perpetuo man-
sura est. edificanda est sed prius mundanda.
Et quis mundabit eam? Profecto deus et homo.

Homo per cogitationes et affectiones. Deus per misericordiam et gratiam. Cogitationes et affectiones sunt naturae

in conscientiae emendatione. Cogitationes in investigatione veritatis. Affectiones in excitatione virtutis.

Per misericordiam delet peccatum. Gratia dat virtute resus-
tendi peccatum. misericordia subtrahit peccatum occasione. misericordia
misceat amaritudinem. plerumque sanat affectionem.

Gratia adiuvat ad bonum. Defendit contra
malum. erudit ad utrumque discernendum. *Cap. 1^m*

Beata est anima que in pace ^{est} firmata. est que cum ex-
terius bella patitur. pax mentis interius
non turbatur. Quocumque molestae foris perturbantur.
usque ad silentium interius quietas non irascuntur.
quoniam gustu interius dulcedinis capta. tota est per
desiderium intus tollitur. Nec foris iam enormiter
per carnis voluptatem dissolvitur. quia totum intus
possidet in quo delatatur. Atque in semetipsa ita pacifi-
ca cum nihil est quod foris appetat. tota per amo-
rem intus requiescat. et tota ad internum gaudium
colligitur. ad ymaginem dei reformatur quoniam in se ve-
nerat. Talem animam frequentem visitant angeli
sancti et archangeli. et honorant utpote templum
dei et spiritus sancti habitaculum. Esto igitur templum
dei et deus excelsus habitabit in te. Anima enim
deum habens in se templum dei est. et diuina
misericordia ac misteria in ea celebrantur. *¶*

Porro ^{oia} que nō studeat in se consistere in amore dei
desideriū fugere per oculos et aures aliosq; corporis
sensus foras egredi atq; in exterioribus delectari.
Et erit tū inuenerit portas istas clausas et tunc
rediens ad se videns se solam et nudam mesti-
mabili confusione et horrore gaudere. Et qz mundi
consolatione quesuit illa que a deo in te in gratia
dā nō habebit. Non solū eam deus dedignabit
visitare sed nec ipa quide mala cōsuetia seipā
poterit tollerare. Requie in se habere nō poterit
qm illū dereliquit in q̄ habitare et q̄sere debuit.

Cogita ergo in societate aliorū positus quia
non poteris semper manere cū ipis et inter eligere
sociū qui cū omnia subtrahata fuerint fidem seruat
dilectoribus suis nō recedit in tempore angustie. Deo
igit cordis distractiones et metis fluctuationes in
vnu collige et in solo deo totū tuū desiderū fuge
ut ibi sit cor tuū ubi thesaurus tuus desiderabilis
multum qz amabilis. Ipse em frequenter visitat et
libent inhabitat tranquillitatem cordis et omni
quiete metis qm ibi pax est et in pace locus eius.

Propterea talem te para ut tecū assit deus.
Sic in ore sit in corde et tecū eat tecū redeat nec
a te recedat n̄ prius illū dimiseris nūq; te di-
mitteret. Ubique fueris solus ee nō poteris si de
teu erit. Quonda igit cōspiciam tuā et semp paratū
esto ut quacūq; hora venerit et habitare tecū
voluerit paratam sibi in te inueniat mansionem.
Ipe namq; dicit. Facite in sanctuarium et habitabo
in medio vry. **S**tudeam ergo in vobis edificare.

are templum dei ¶ **P**rimo quide vt in singulis
 nobis. Deinde vt in omnibus nob simul inhabitet;
 qz nō singulos designat nec vniuersos. ¶ **P**rimo stu-
 deat vnusquisqz ne diffideat a seipso. qm̄ omne
 regnu in seipso diuisum desolabit. z domus
 supra domum posita cadet n̄ intrabit xpus.
 vbi parietes fuerint metnati z macerare depul-
 se. ¶ **A**llt habere aia corpori suo domū integram
 z exire iam n̄ potest. si fuerit ab inimicis mem-
 eius dispersa. ¶ **V**ideat igit et ipa si desiderat xpm̄
 per fidem habitare in corde suo. v. in seipso. ¶ **V**ideat
 z sollente caueat ne ab inimicis membra eius dis-
 sedant. s. **P**rao ardua z voluntas. ¶ **O**rgani
 habitaculum parat deo. au' nō est rago decepta
 nec voluntas peruersa. in memoria iquinata.

¶ **F**elice illa anima que ita domū sui cord' de p̄ccatō
 sordibus studet emundare. z sanctis ac iustis opibz
 adimplere. vt in ea nō solum angelos. verū etiam
 dnm̄ angelozū habitare delectet. mudata domo
 tuncis qz malis ab ea expulsis. omnibus bonis im-
 plentur. ¶ **N**ec sit nobis n̄ce aliquid foris quere
 q̄ omnia formis foris reliquimus. **Capitulu scdm̄**

REDI igit ad cor tuū. z diligētē diserte
 tempm̄ Considera. Unde venis. quo tendis
 quo viuis. quid agis. quid admittis. z q̄ntū cotidie
 proficias. vel q̄ntū desicias. in quibz cogitationibz. magis
 maus facis. in quibz affectibz. magis tangere. vel q̄bz
 temptationū. machinis. a maligno spiritu. magis z
 auct' impugneris. z tu totū interioris z exterioris ho-

omnis statu et habitu inq̄tu possibile est plene
congnoueris. Non solum qualis sis ueritena q̄lis
te dehas inuenies. ¶ De congnoita tu poteres sub
leuari ad congnoitaone z contemplatione dei. q̄m na
q̄ cotidie profias in congnoitaone tuu tantu ad alioa
semper tendis. ¶ Et forte iam ascendisti iam ad cor tu
um redisti z ibi stare didicisti. nec hoc suffiaat tibi
Disce ibi habitare z mansione face. Et qualicunq̄ met
euagatione m̄de abstractus fueris semp̄ illuc redone
festina. Absq̄ dubio p̄ multum usum uerit̄ tibi in
oblectamtionem. ut absq̄ ulla laboris difficultate posse
ibi assiduus ee. q̄nimo pena tibi potius sit alibi q̄
ibi mora face. ¶ Si ergo persenseris desideria tua a
delationes exteuires affici z cogitationes tuas uigi
ter in us eis unq̄ occupari. cu magna sollicitudine
expelle eos ad cor tuu intra z ibi inhabita. ¶ Res
em que se ad consideratione non subleuat. sed adhuc
per uaria desideria spargit z uariis cogitationibus
huc illuc q̄ distrahitur. nec potest seipm̄ in unu
collige. que nondum nouit ad seipam intrare. sed ad
huc in ymo e. cogitatione z querfatione nondum
que sup̄ ipam sunt penna q̄templationis euolare.
Disce dispersiones cordis congregare. studeat uia
gationes mente restringe. z exteuiora omnia obliuisci
assuescat in intimis suis ymorat. Disce sola bona
interiora amare z illa sola frequenter cogitare. quo ad
celestiu contemplationem anhelant. que in diuinor
noticiam suspirant. Cuiq̄ diligenter se attendent
diuinus quesierit. cuq̄ tandem inuenient qualis sit
¶ Restat ut ex diuina reuelatione congnoferat q̄lis
te debeat. quale mens edificiu deo parare in quib

obsequijs cum placare oporteat: qui ita euaga-
 ciones metus in vnu tolligit & omnes cordis
 motus in vno eternitatis desiderio figit: profecto
 iam ad cor suum redit: iam ibi libent' ymorat'
 ac mirabiliter delatatur: & cu' seipm' pre' gaudio ia-
 tapere no' possit: sup' seipm' duct' & p' accessum int'
 in summa eleuat': atq' ita p' semetipm' per cong-
 matione' sui ascendit ad congnationem dei vt dis-
 cat solum deum amare & ipm' solu' in desinent' cogita-
 re & in eo delatibiliter requestr'. Cumq' sic amor
 xpi totu' obsorbuerit affm' hominis vt negligens
 est in memor sui: no' nisi ihu' xpm' & ea que sunt
 ihu' xpi sentiat: tunc demum vt arbitror p'fecta
 est in eo caritas. Huc itaq' qui sic affectus est
 non e' onerosa paupertas: iste no' sentit iurias &
 det ad obprobria: atemptat dampn' morte vitam
 reputat: ymo nec mori se putat: cu' magis de mor-
 te ad vitam transire se sentiat. Que' sic amor dei
 intemsecus ligat et tenet: nec ad modicu' quid'
 exterus exire valet sed intusus eius desideria
 fugit: tanto amplius q' to' familiarius: v' rebe-
 mentius quo frequenter. Qui sic in amore dei iugi-
 ter delatatur: frequet' excessus mris patit': frequet'
 ab omnibus p'ntibus & terrens raptus cora' deo pre-
 senta'. Et cum pulchritudine cōsuetat' & magnitu-
 dine pulchritudinis attonitus in eius admiratione
 suspendi': mira' regis gloriā regis magnificentiā
 superne ciuitatis nobilitate' & ciuiu' felicitate' Con-
 templa' glorie decore, dei bonitate' et in suauitatis
 dulcedine: & eterne quietis tranquillitate' heredita-
 rius potētia filij sapiam', Spūs sancti bonitatem

et angelice creature beatitudinē Delat̄ de deo in
deum dum eius pietatem mirā et terrore atemplat̄.
Quod iocundū si non esset tā modicū partim rapitur
sola celestia cōtemplā, atemplando iocundā. **B**ed cū
ibi diuinus stare conā subito labi rediens ad se.
nulli potest intimare quod vidit sup̄ se agnitione
suauitatis allectus, gustata dulcedinis suauitate, et
illam celestem infusione leticie spūalis m̄t̄ semetip̄
sum miratur. **V**oluit v̄tā in corde tanta mente
in corpore lucis claritate, et m̄t̄tine sacietatis sapore
et illius m̄t̄tine quietis secretum, et summe tranquil
litatis archanū. **I**n huius atemplationis dulcedine
mens delat̄abiliter affiat, et mirabiliter delat̄atur. **V**olet
ergo et non desinat, volet donec pueniat an
te regem glorie. **I**bi q̄ ploret et suspirat mactet
q̄ se in lacrimis deprecet̄ vena, postulet grām
m̄t̄ m̄t̄e recedat quousq̄ deū quem nimis offen
derat placatum senaet, et ab eo consolationē recipiat.

Multi querunt sciām. **C**apitulum tertium
Pauci vero cōsciām. **S**i em̄ tanto studio
et sollicitudine queret̄ cōsciām q̄to querit̄ secularis et
vana sciencia auis apprehendere et vtilius retine
retinere. **C**ogitare namq̄ de cōsciā sensus et con
summatio et qui custodit illam semp̄ erit securus
Salua reuerentia sapie. **V**tilius est curare ad con
sciām q̄ ad sapiām, nisi sapiētia sit q̄ edificat cō
sciām. **T**unc em̄ intelligit se anima tunc illustrā
cōsciētia tunc amplet̄ cordis sciā cū in se deū
et in deo mutua reuolūtiōe semp̄ recipit et yma
go creata. **C**eritrix ymago in ymagine creata
nihil aliud et nisi sapiā in anima, nisi gloria et con

scia nisi sanctificatio in archa. **O** q̄ ineffabilis est
 dei pietas que tanta maiestatem inclinauit ad
 tantam pietate & humilitatem. **Q**ui creauit nos
 creat in nobis & quasi paru esset nobis deū habere
 p̄m vlt enā sibi habet memem. **Q**uicūq; inquit fe-
 rent voluntatem patris mei qui in celis est ipse me
 fuit & soror et mater est. **F**ratres obediendo mat̄
 vel pater generando. **S**oror p̄ hereditatis p̄cipua-
 tione mat̄ per aliorū insecutione. **F**idelis aīa
 repandē suum. **D**ilata affectus ne angustiens i
 visceribus tuis contemp̄ que totus mūdus nō potuit
 comprehendē. **D**omēt brā virgo fide illū concepit
 fide namq; arctus contemp̄. **V**erbi predicatioe nas-
 citur deuotione nutritur amice tenet. **E**st ergo
 consilia pura vt deū aducat ad hospitiū sit sollia-
 ta t̄ fidele obsequiū ne tanta maiestas reuerset
 cordis gremiū sit deuota vt soli deo placeat soli
 deo intendat nec a deo recedat. **T**alis consuetudo
 letificat aīam & exhibet se deo gr̄tam & angelis &
 hominibus reuerendam sibiip̄i placatā & getam.

Consilia est cordis scia. **Capitulum iiii**
 que duplicat intelligit videlicet vel i que se
 nouit per se vel illa enā que p̄ter se aliqua
 nouit ex se. **C**or em̄ ex se nouit sua & multa alia.
Cō nouit se appellā consilia q̄ p̄ter se nouit scia.
Consilia bona titulus est religionis. **T**emplum
 salomonis ager b̄ndictionis. **C**etus deliciaū aureū
 rectoriū gaudiū angelorū. **A**cha federis thesau-
 rus regni aula dei habitaculū spūs sancti. **L**iber sig-
 natus & clausus & in die iudicij aperuendus nichil
 & iocundus nichil securus bona consuetudo p̄e-

mat corpus trahat mundus terreat dyabolus Et
illa eut secura cu corpus moze illa secura cu aia
coram deo pntabi secura cu vtroq; in die iudicij ante
terrisia tribunal iudicis statuet **Caplm qntu**

Endo id
Stoch.

Fortitudo beatitudinis no est vilis remedia
me certius testimoniu q bona conscia.
quid em si volubilitate rote ploret et
deat ardeat percat transfat quib; marcescit conscia
Submerga corpus in pena viuuis mareret ver
beribus lame; enleo distenda; gladio trundetur
truas patibulo affigit z secura eut conscia **In**
speculo conscie status interioris hominis z exte
rius cognoscat. Anima vero no nouit se que
sine hoc speculo e. Speculu em mundum pira
z clarum totus religionis e conscia Sicut em mu
lier que vno suo vel amro suo placere appetit intui
tu speculi ymagine. s. ymagine opposita reddent
terrorem z pulchritudine faciei sue componit Sic
anima in quibus veritate ab ymagine veritatis.
Disordat vel in quibus vestigia creaturas ymagi
nis recipiat in conscia religit z intelligit No in
merito consciam speculo opitauerat qm in va tpe
in speculo rationis oculus tam qd mderes qm
quod decens in se est claro aspitu comprehendere potest

Bona est conscientia **Caplm sextum**
si habeat in corde puritate in ad veritatem
et in actione rectitudinis sine sinceritate Has tres
puritates habe dicitur cum san est quod meditam
Verum quod loquim; iustu quod operam; Pro hys
em merebim; trinitatis visionem **B**ona visio.

Gregorius. Conscia vltima z conuersa aialio. cogita; deofa
suspiria facta; confessio vbi; opunctio carnis; lectia sine deuotione
sine iternae lectio sine edificacione; sermo sine opultione;

in quo deus sic erit notus atq; conspicuus ut vi-
 deatur a singulis nobis videat in serpo videatur
 in celo nouo videat in terra noua atq; in omni que
 unquam fuerit creata. **B**ona conscia est dñi vmea
 qm excole debet pccator confessio et vora satisfac-
 tio ac bonoru operu exhibicio et custodia eorum.
Antiquus est liber propria conscia et ad hunc
 libru discutiendum et emendandum omnes alij inue-
 ti sunt. **A**nima cu de corpore egredit nullum aliud
 preter conscie sue libru. seru portare poterit
 atq; in illo cognoscat quo debeat ne et quid de-
 at recuperare. **E**t ex hys que scripta erunt in libri
 nostris iudicabimur et ideo scribi debent scdm exe-
 plar libri vite ut si quid aliud habuerint corru-
 gant ne in vltima illa collatione si quippiam alie-
 muenti fuerint habentes abiciant. **¶** **Ex**atus ho
 qui potest cognosce et despicere probare et improba-
 re. **N**am qui sibi displicet et qui sibi vilis est.
 deo carus est. **Capitulum Septimum in in**

Qulte sunt sciencie hominu. **S**ed nulla est
 est melior illa q cognoscat homo seipm
Quamobrem redeam ad cor meum et ibi stare assue-
 ram ut tam totam vitam meam possim discutere
 q meipm cognosce. **E**t omnes miserias meas to-
 ram deo effundam. **S**i forte illa pietas sua magis
 moueat eum. **C**onfitebor ei pccata mea cui omnia
 nuda sunt et aperta quem fallere non possum.
 qua sapientia est nec effugere possum qua
 vbiq; est. **Capitulum Octauum in in in**

Audi ergo pssime deus confessionem meam.

et respice ad pietate tuam fac meū sibi miām
tuam domine Audi q̄ sepe de mīa mōtia mea
te expulsi turba mōuens plurimāū cogitacionū
que velut plebs ad aliquod spectaculū solent q̄
fluere ad cor meū dū orare vel cantare volo in
monasterio nescio cuiusmodi cogitacio stulta cor
meū rapit ⁊ ducit per diuersa loca Cumq; id
ad me reuoco tenē nō possum sed illo elabit
⁊ huc atq; illuc dispargitur ⁊ p̄ innumera effu-
ditur Idcirco frenarū gauriscentiarū ⁊ illeceb-
ac vanitatu effusio ita cor meū occupat vt qd
vitate cupio hoc cogite aio q̄ reuoluam nō est
in pietate mīa cor meū ⁊ cogitaciones mee q̄ ex m-
prouiso effuse mente mīam ofundunt animū q̄
meū atq; alias trahunt q̄ ego proposueram ad
secundaria reuocant mūdana mferunt volūtaria
ingerunt illecebrosa gterunt Ip̄o q̄ in tempore
quo leuare mētem mīa ad te paro manib; cogita-
cionibus mferunt ad terrena plerūq; deior h̄
modi cogitacionū p̄strepentiū tumultus a corde
mouē volo n̄ valvo sed visa et audita dca ⁊ fca
ad mōtiam reuocant ⁊ in va tū maḡ importun-
tate p̄strepunt cogito ⁊ recogito cogitū atq;
iterū eadem ⁊ iterum replicare non cesso Et
cum dū multūq; quicq; potero cogitauero sine
cogitacionibus esse non possum sed intrat ⁊ exe-
unt atq; alie alias mroducunt ⁊ excludunt H̄
mētis sustico plerūq; tm ofensio tū p̄ ca q̄ vidi
vl̄ feci sine vlla utilitate a' absq; vlla dīfataōe
vaga in te discuro Ita mēs semp mobilis semp

vaga & pelud ebria per diuersa distendi & disti

Quonia grauis iactura est q̄ p̄ negligentiam
 fit vni paucorū tū me id̄ deseat. **Cap. ix.**
Confirma cor
 meum deus qm̄ cū stare in seip̄o int̄ a semetip̄o
 aliquo mō ead̄ mesuendo deuiat & n̄ ruit. Ita pe
 candi cōsuetudine habeo q̄ vā cū nescio pecco &
 cor meum cor vānū per infirmita deducit & in mul
 ta desideria diuidit. In nocte em̄ dū dormire volo
 multarum rerū ymagines & fantasias clausis ocul̄
 video casq̄ inuitus tolero q̄nto q̄ ab eis acie ment
 auertere nitor tanto amplius ille serpi ingerunt
 et molestius turpiū cogitationū importunitate
 cor meū maculant. **I**nde ē q̄ in sepe nocuit mor
 tifeza carnis delicia que ex recordacōe libidinis
 prouenit. H̄ em̄ pestis p̄te ceteris vicijs ē michi
 familiarior vā ad nocendū procliuior ad repellē
 dum difficilior. Nā cū iam repellē volo nolenti
 in iugē blande onerosa displacendo placēs & pla
 cendo displicēs. **C**arnis libidine nūq̄ fugere
 potui sed semp̄ me sequit̄ & tū aliq̄ deliciaone
 vel visus inuetiā me cōprehendē potest nō dieb̄
 map̄ noctibus sint me requiescē subtili m̄tat
 & mente occupat & nisi subito repellā alluit & i
 tendit & q̄ virus pestilentie per totū corpus pau
 latim se diffundit cogitationes malas multipli
 cat affectiones malas gnāt deliciae illata mē
 tem alluit ad ḡsiliū prauitat̄ anim̄ inflectit v̄s
 q̄ anime virtutes corrumpit. **H**at peste cū as
 trutus temer̄ duelli ab ea vix possum qm̄ sti
 mulos eius ḡsiter̄ nescio ā exule sco tam subtiles

**De libidi
 ne carnis.**

z viles sunt et turpes. Reuera difficile e libidinis
incendia extinguere. Adiuua me dne deus meo
vt hinc tam pestifero z mortifero vicio resistere
possim. ¶ Quid em q si mente mea cogitatione
munda pollueret ei qui mundicie auctor est plac
no valco. Cor mundum aca in me deus qm no
solum vana cogitacio d occupat z turpis inqnat
veru vna mala dissipat. Sepe naq aliq muerza
ymotus diuersis cogitacionibus z tumultibus
in corde premor. Hinc me sollicito z reus oc
tatione de vmdicta. accepte muerze rumores.
consilia multiplico. Et nichil aliud nisi vana
q desunt in corde presumo. pntem no video ab
sentibus no contuadico. Intra memetipm con
tumelias profero z recipio. Perceptis diuini re
pondeo. Cumq qui obuiet nulli assit. vixas i
corde compono. insidias muidenciu confideo.
z que contra me mouey possint penso. exqui
ro quid iudicam z tu rem nulla tenram vacu
us litigator elaboro. Sic q die in oculi nocte
vero in cogitatione verto. torreo ab vtili opo
qm fatigor inutili vel illicita cogitacione. Ita
mens mea intus pugnat. cu menti homo re
pugnat. ¶ Nonnuq vno qd vgi in torpore.
hoc postmodu importuna cogitacione verso in
mete. z multotiens giug torquor in recorda
one q prius fueram in operis ppetratione. Se
pe ena va q nuq feci n in voluntate habui
illa cogito q penitrat me illa no fuisse. Ab
oculis meis munda me domyne qm cum nichil.

exterioribus ago interioribus gūit petto. In corde enim seruo
 deputata ea que vidi et feci. Ideo temporalium rerū
 tumultibus in corde versare non cessō etiā cū vauo
 In cogitandē enim gmedo cū reuino, loquor cū tūto
 nāstor cū tūquillus sum, corpus requiescit et ani-
 mus huc illuc q̄ discurrit. Ita vitā istā nūq̄ si-
 ne culpa transire potui, nec hoc qd̄ laudabiliter
 vixi sine aliquo reatu est si demota pietate dis-
 curat.

Capitulum. Decimum in m. m.

Quod necessitatibus meis eripe me domine
 Crebro namq̄ cū nātati redde debita stu-
 dio voluptatis studio deseruo et sub velamine
 nātatis rado in laqueū voluptatis. Depissime
 namq̄ gmedi et bibi nō ad nātate meam sed ad
 voluptate quod nātati satis vāt voluptati par-
 erat. Cogitavi etiā de cibo et potu qm̄ nō debui.
 Et plus q̄ potui et debui gmedi et bibi. Cogitā-
 do de vis epulas tota die rummabam in cogi-
 tatione. Cum tegend' membris vestimenta quero
 non solum que tegunt sed que extollunt expeto
 et cont' frigoris torporem, corporis frigus nō solū
 quero, que minuant p̄ p̄niguedinem sed que
 mulcescant p̄ molliciem nō solū que p̄ mollicie
 tactum mulcescant sed que p̄ colores oculos sedu-
 cunt. Cū pro aliq̄ nātate loq̄di aliaui habui
 locuto sum non solum de nētis sed etiā de hīs
 q̄ ad me nō ptinebant et de quibus licentia nō habe-
 bam. Inmisit me colloquyis hominū et ibi locuto
 sum nō ad edificatiōne sed ad destructionē non
 quod decebat sed quod libebat. Locuto sum ver-
 ba onosa et inutilia verba vana et resui digna.

z apta verbositati deseruiens detractioni studens
os meum mendacio et detractione inquinavi z
lingua mea omni fallacia plena. Et nocuit mihi
plus q̄ omnia membra mea nā va que vidi z audi
ui nūq̄ ex nō quo dñi vel fr̄i se referre potui
sed alia affirmo pro aliis z se multa interseio
superflua atq̄ ita vel nimium laudando vel vi
tuperando fere quonies loquor inenoz. ¶ **Gula**
insatiabili ardet in gluyie. Gula diuersis saporibus
saciari nō potest cor prauū z malicia plena
z dolo per puram confessionē nūq̄ purgare po
tuit. Manus ad opus prauū fuerunt prompte z
parate ad operandū bonū pigre z tarde. Stōdū
z intestina nimia cibo et potu sepius s̄ disten
ta z ideo dolore s̄ plena. Nam unde gula glo
ria et delictum inde venit inflat corpus infirmū
z sepe mors sequit̄. Per gule delictionē curru
m ventris passionem. Et unde debui in parate
salutem inde otraxi omnium gmedendo p̄nam
z perditionē. ¶ **Pedes** velocius me portauerunt
ad aliquā curiositatem speculanda q̄ ad eccliam.
Oculi iniquo intuitu me puerterunt omnemq̄
motū corporis mei ad immunda desideria traxerunt.
Aures circū aperey verbis otiosis z vanis q̄ sc̄is
Delictus z odoraty vane varijs odoribus. **Gustus**
diuersarū rez diuersis saporibus nōn singuli
alijs sensus. Ita deus meus in omnibus membris
meis natūe modū excessi. Omnia membra mea
velut curatice fr̄a immo meo de me dñm fēde
rūt. tū morte sedq̄ inie partū pepige tū inferno.

Sipe me Dne ab hore malo **Capitulum decim**

1. a me po / a quo recede non possu Na qm
 me querto vita mea me sequit z vbiuqz vado
 conscia mea no me deserit sed pns assistit Ideo
 to qm huana iudicia subterfugia iudici ppe
 conscientie mee subterfuge non valeo Et si ho
 minibz celo qd egi in tarme qui noui malum
 qd gessi celare non poteo p m reaty conscia no
 me requiesce sicut s de die in die torquet Et
 de die iudicij vehementius terret Na in die i
 cu dñs ad iudicandu uenit vniuersusqz gna
 ad testimoniu adducez z aperto libro conscientie
 omnis culpa ante oculos reducez atqz ita cogente
 conscia vniuersusqz erit accusator sui z iudex ¶
 Propterea statuam me ante me z iudicabo meipm
 vt illud extremu z tremendu iudiciu euare pos
 sim dampnat me qm diuinu iudiciu nondu
 me dampnet ¶ Accusat me homicidio qd si ope
 non ame feci voluntate tarme z desiderio pxi
 Accusat me de adulterio z vore no inuado Accusat
 me de inuidia confiteor et ego qm inuidia sepissi
 me cor meu lamauit p inuidiam namqz in tra
 sante vinctum mea feci inuidendo pira Na bo
 ab vis fieri vel dici audebam va omnino no a
 rebam Ipas res bone gestas in malu male int
 pretando querebam Omne malu qd de vis ul
 mendax fama iactabat stati at si ego vidi
 tredebam Omnia mala in eis emulus fingebam
 z ex profertu illoz defuaba h vco odia mtu
 me abscondebam z in medijs me cruciaty emitti
 ebam proficiantibz inuidebam pccantibz faueba

de malis eorum gaudebam et de profectibus lugebam
gratuitis inimicitis ardebam. Et hac malicia mei
pectoris apprehendi timebam. Semper enim eis era
am
zus et nunquam rectus amicus et ita amicus era dyaboli
et inimicus dei. In amicos discordia seminavi dis
cordantes in diffensione affirmavi opprimens bono
rum mendans et coloravi. In spiritualibus carnalia lau
davi ut spiritualia bona eis deesse persuaderem amicitias
as simulans ut res que iracunde se in amittebant que
possem arte deciperem. Odio in discussione prius
suspicionibus coarctavi. Et sic deos quos scie
sectabar letificas multis velut alcyonem in obsequio
hostis in animo corruptus in verbo turpis in facto
pudicus storum tenax malorum suspicax utrobique per
uersus et ita peritatis et inimicitie anima mea. **P**ro
fissime domine non possum esse bonus quoniam in bono factus
fui malus. Ego peccabam et tu dissimulabas prolo
gabam ego longo tempore iniquitate mea et tu pie
tatem tuam inclinabas quia tu peccatam et indulgentiam
cogitabas. Da mihi misericordiam miserum cui tu diu peccasti
et in misericordia. Curdo namque quicquid in adonare deueniret
sic et quicquid fuerit. Non solum invidia cor meum
affluit peruenit vanitas et vana delationes.
languente anima animi inuoluit per vanitatem namque
de operibus quorum in non eram conscius tempore me
iactavi. Despectam vana doce que ne sciebam. Cre
didi de me sublimia volebam delectabilia leuia
gruibus anteponebam. Exerabam verbo quod animo
occupiscebam appellationes virtutum meis vana am
ponebam et ita mentem fallebam. Et non fauere
amici despiciebam. In promissione honesta fui ve

velox in exhibitione mendax a bono mutabilis
 mali tenax letus a prospera fragilis ad adusa
 Inflatu ad obsequia anxius ad obprobria Immo **Anxius** D. coeuch.
 deratus ad gaudia facilis ad humana difficilis ad
 honesta In aeo sui gius in uerbo turpis ubiq sal
 lax **M**iseruordissime ihu ita defecerunt dies mei
 inde flere debui amissam iniquitate mea exalta
 re remissam voluntatem mea Aspizare ad promissam
 felicitate Propinare ad angelicam societatem
 Appinare tua maiestatem. **Capitlm vndecimu**
Quare me tota vita mea deus meus quo
 nam diligent discussa apparet michi a
 sterilitas aut peccati et quid fructu in ea videtur
 Sic e aut simulatu aut pferm aut aliq mo cor
 ruptum ut possit aut non place a displice tibi
 Et cu ve ita res sit sic e in qd no ita sit qd
 misera Sic amedo bibo dormio securus qd
 iam miserint diem mortis et vicissem die iudicij
 et tormenta inferni Sic ludo et video qd ia tedi
 regnem in regno tuo Idcirco multitudme iniq
 tati meae expauescens sed de tua pietate con
 fidens tibi creator meo qui rema et indulgentia
 post reatu per pura et lacrimabilem confessione
 assequi promissisti qfitor qm in peccis sum con
 ceptus et in peccis nutritus sum Et p omne tem
 pus vite mee usq in hanc hora in peccis sum
 immersatus Nullum inveno peccati a quo aliquo
 non sum inquinatus **M**er superbia namq
 precep tua et superioru more transgressus sum
 Silentiu et tantitate sicut venula docet no te
 mi qd in latu no fuit habui dedi et accepi

clamore pauperū & miserorū non libent at mi-
sericorditer audiri. n̄ eos in infirmitatibz meis
suis visitari suadentibz in malum consensu fa-
cilis multa in ymo. q̄ om̄i in superbo cogito
Facilius reprehendo aliorū mala q̄ mea vitia &
quod in alijs reprehendo. fac̄ non erubescio. Faci-
lius vniuersūq; vitia q̄ virtutes intendo. Cum
aliorū delicta cerno. mea nō aspicio. In meis de-
lictis Clemens sum. in alijs rigore tenē volens.
Ad interrogandas gratias sum validus. ad tole-
randas sum valde infirmus. ad obedendū pig-
ad laxandū vero alios importunus. Ad va q̄
fac̄ debet & valde vanus. Ad va q̄ fac̄ nō valet
met debet paratus. Et ita repletus & malis aia
mea p̄p̄is meis exigentibus. In ecclia detero-
rem me reperi. ante altaria deuote nō supplico.
Vasa sancta nō reuerēt tracto. In choro sum
corpore in aliquo negotio mente. nūc intus
mano. nūc foras exeo. Tanta & leuitas cor-
poris meo & mentis. ut aliud tanto aliud co-
gito. psalmodie verba profero. & psalmodie
sensum nō attendo. sed mente vagus. in habi-
tu dissolutus. oculis attento. huc & illuc prof-
piciens. quocūq; ibidem gerūt. plus & p̄fuso.
Ve mi qm̄ ibi pecco. ubi p̄ca mea emendare
debeo. Nonnūq; vero in ipis bonis que ago ad
deterius p̄tingo. Dum q̄ mētis leticia paruit
& quanda saturitate gignūt. mēs mea fetida
reddit & in corpore laxat. Sepe etiā meipm̄
et op̄a mea que fetida laudauī & ab alijs lau-

daz volui. Plezum qz laus huana qua non
 querebam in obla placuit. Et cu ex hys in
 caute extollerer subito multa que fecera ad
 mesyam venerunt ut amplius in elatu extol-
 lerer quod subtilit replicans atqz i vnu mul-
 ta coatezuans cepi magz magis qz decepto intu-
 messe. Cumqz in mea admiratione occupato de-
 figerem in dms gloriam z no deo a quo accipe-
 ram omi fructuu merita amisi atqz ita didici
 qm qui me laudabant adu sum me urabant.
 Eto em quisqz in se gloria tanto a dei amore
 disungit. Ita deus meus inferno appropiquat
 anima mea. **Et** vides liberator no habeo unde
 tibi rependa qz iustus es. **Deu** in qualis vixi
 quita mala feci z dixi **puat** q sic vixerim na
 si dampnus fuerm mallem no ee q talis ee.
Bonus em eram z malu me feci nam qz spon-
 te me feci miseru iustu est me semp ee miser.
Consuetudo mere dampnationem pna mea
 non sufficit ad satisfactione. **Et** certu e q mise-
 ricordia tua delet oem offensione. **Dele**
 ergo pre domie oem iniquitate mea secundum
 multitudme miserationu tuaz. **Ego** q usqz in
 hanc diem sine causa vixi amodo sine causa
 viuē non volo. **Deu** hui miser hoc ta sepe
 sum confessus surgens cadens sum offensus re-
 petendo torrens multoies promisi ut me eme-
 dare z nuqz tenui sed semp ad pccm meū re-
 dii z prioribus celebribus noua z deterrora
 quirei. **Nunqz** ut debui mores in metuus.

Pudet Et
 sciunt.

mutauit nec a malefactis recessi plurimos esse
perdentes peccatis feci et multis causa mali extitit
et exemplis vite mee nonnulli subuersi sunt.
Ecce peccata mea misericordissime deus non abscondo
sed ostendo accuso me non excuso quoniam iniquitate
mea ego cognosco me et idcirco iustus quod si me
aliter accusaret sicut ego meipsum accuso pariter
sustinere non possem. **D**esperare potuissem propter
multa peccata mea et uiaa culpas et infirmitas negli-
gentias meas que egi et cotidie inderment ago
corde ad et opere et in omnibus modis quibus humana
fragilitas peccare potest in uerbo enim confirmaret
me et habitaret in me sed desperare iam non audeo
quoniam subditus ille tibi usque ad mortem morte autem
crucis et tulit cyrogphium peccatorum meorum et affixit
id cruci peccata crucifixus ad mortem. **Q**uare tibi ago
deus meus quoniam uisitasti me et ostendisti in peccata
mea. Nunc primum te in spiritu didici ad cor meum
redire et meipsum cognosce. Aduocabo ergo aliquem
de amicis tuis ut uia omnia delicta mea exponam
sicut in preceptis. Ut uisus asilio et auxilio ab om-
nibus iniquitatibus meis possim liberari et tibi deo
filium. **Capitulum duodecimum.**

Audi ergo piissime pater miserum peccatorem audi
ergo uocem lacrimantis et penitentem. Attende
quod grauius peccatum et creatorem meum offendi Deo
uolente ad cor redi et inde exclusus omnibus partibus deum
meum et meipsum et totam uitam discussi meum tanto di-
ligentia quanto familiaribus et ut uerum fatear non alibi
ubi inueni non locum honoris et vaste solitudinis con-
stentiam uidehret diu neglectam omnino multa

spms & tribulis obstitam & omi homine plenam //
 Nulla enim manū est a quo nō gtraxerim aliquod co-
 tagū. Vel turbauit me nā lacerauit me inuidia
 inflauit me superbia inde gtraxi mris inconstancia
 oris furtiuitatem / obprobria proximoz / stelca de-
 tractionū / lingue effrenacionem / semoz & morozum
 impata non seruaui sed iudicaui. De meis misere-
 ris et negligencijs oburgatus a rebellis sui aut-
 murmurauit pferz me in eloquio impudenti af-
 fertuū / simplicitate spūaliū frim / irident / exagita-
 ui / mris scias prociat / iactaui / obsequia delata / fas-
 tidui / negata que sui / uimozes me elato despexi
 Non obseruaui in obsequio reuerentiā / in sermone /
 modestiā / in moribus disciplinā nō habui / In mte-
 none habui iactantiā. In humilitate sui fallax
 in odio p̄max / subreitioni impatiens potencie ser-
 tator / ad opus bonū piger / ad uirtutē ferus / ad ob-
 sequiū datus. Ad loquendū q̄ me facia promptus
 ad supplicacionē paratus / frutire societati / thuanus
 temerarius in mandando / clamosus in loquendo /
 fastidiosus in mādando / Presumptuosus in docendo
 effrenatus deformis in cathinnando / onerosus ami-
 tis / infestus quietis / inuitus in scias / inflatus obseq-
 uis / impriusus subreitis. Depe iactaui me fecisse
 quod non feceram / uidisse quod nō uideram / dixisse
 quod non dixeram / Negauī dixisse quod dixe-
 ram / non uidisse quod uiderā / & nō audisse qd̄ audi-
 ueram / & ita ex omi parte sum reus. Reus in stilo
 reus i claustris / sed ibi p̄ ignorantia / h̄ p̄ negligētia
 & utiqz me terret. Verumptam multo amplius
 terat me q̄ i mōstero an̄ aspectū dei deteriore me

Infesto. i.
 audelis

nuemo ¶ Collocauit me deus in loco voluptatis i
domo libertatis et paradiso deliciarum Ego vero miser et
miserabilis inter mensam epulantium fame perco
ueta fonte scio iuxta ignem algeo et ad neutrum
extende manu volo. ta pig sum et desidiosus. Ita
tempus amitto quod deus sua pietate indulserat
ad agend' pnam et ad obtinenda' uenia' ad acqui
renda' gram et ad promenda' glam. **Cap. xiiii.**

Quasi quoddam monstrum vel monstrum inter
filios dei sto habitu monachi no' gustance
habens In magna corona et ampla cuculla salute
michi existimo Et terram ut arbor sterilib' octupo et
uile uimentu' plus gsumo q' proficio. alio're locu'
tenuo et nullius officiu' suscipio sed sum sicut trit
tus sine frondibus et fructibus. Alii me pasunt de
laboribus manuum suarum sicut p' bendicium suum
Ego aute' tamq' paup' et miser n' deici' gero nec
lariu' Cantare nequero laborare nescio sed sum
obprobriu' hominu' petore uilius per' caduere

¶ Collezabilis fetet putridus carnis hominib' q'
uia peccatrix deo. Idcirco tedet me uiuere exulato q'
parum proficio. mori timeo q' no' paratus sum ma
lo tamen mori et misericordie dei me ommittere et
qmenda' q' benignus et misericors e' q' de mala
mea osuetudine scandalu' alicui face' ¶ Tota die
uerecundia mea cont' me e' et ofusio faciei mee
cooperuit me. Cu' uideo me somnolentu' ad mi
gulas tardu' ad hos candidas et pigru' ad spira ma
nuu' Alios aute' uideo ta' strenue et deuote nitesse
suims laudibus. alios tam reuerent' et alacriter
cora deo assiste' et u' laudare Ego autem ad lauri
mas compungi meo tanta et duricia cord' mi' Can

+
Male t. magis
uolo.

tate non libet orare non delat meditacione scias
 non inuenio tanta e sterilitas cordis z anime mee
 z deuotionis mopra q̄ p̄pacione Heu in om̄ib in e
 tuitu meo uisitat dominus ad me aute nō appo
 p̄nquat **Aliud** alud intueor singularis absti
 nentie **Aliud** admiratione patientie **Aliud** sc̄
 me humilitatis z mansuetudinis **Aliud** multe
 misericordie et pietatis **Illud** in contemplatione
 frequet excedē huc pulsare z perire celos
 orōnis instantia **Alios** in alijs penine uirtutibz
Om̄s confidero et prospicio feruentes om̄s deuo
 tos om̄s in xpo unanimes om̄s bonis celestibz
 z grā affluentes t̄p̄ reuera sp̄uales quos de
 uisitat z in quibz inhabitat **In** me aute nichil
 horum uideo qm̄ dectmat deo in uia a seruo
 suo **Inde** est cum alij uigilant ego dormio **Quā**
 alij cantant in monasterio ego huc atqz illuc
 discuro qm̄ alij in aliquo loco secreto se fruāt
 a colloquio hominū ut ibi loquāt tū rege an
 gelorū ego q̄ro colloquia homi **Cum** alij uo
 cant laōmbus ego fabulis ouosis **Cū** alij di
 uduant z uduant semetipos ego iudico ali
 os **Alijs** placet comutis uita cois disciplina
 z t̄e studiu et in placent anguli z diuertu
 la **Sic** ex quo p̄tate potui nūq̄ a p̄tibus z a
 malis operibus cessauī **Pec̄a** peccatis accu
 mulauī **Et** peccata que aliquando operibus
 complere non potui malis uoluntatibus
 et malis desieris nūq̄ perficere cessauī

Super omnia mala delicta carnis que ab ipis
cunabulis semp meū creuit in **Cap. xxiij**
semp affuit n̄ adhuc iā p̄ senectute deficiētibz
tribus mē desērat. **Q**uibus et variis modis mife-
licem aiam maceravit dilatauit dissoluit cap-
tuauit et omni virtute destituta manem et debile
reddit. **F**actor me huius operis nephariis et inuis
recordationibus sepe esse pollutum inuentuos ardo-
res nō modicos inhonestos passum et nō solum
delationū matre male mōre et stulte cogitatio-
nis in nocet. **E**t etiā aliorū mala facta in nar-
rata per recordationes sordibus ad mōrū redur-
ta cor meū nō puo veneno iniquitate macula-
ui. **E**t in hoc miserabilis miserabilis sum qua-
nō tantum dolere q̄tū me dolendū esse cognos-
to. **E**t sic scarius torpore velud quid patiar igno-
rem. **N**otet v̄d in est omni miselitate miserius
quod ita op̄e peruersus ore polluto corde inuidy
ad altare accedo et xpi corpus p̄tractare man-
bus meis inuidyissimis non p̄tinesto. **A**ccedo
elatus ad humilem natus ad mitem crudelis
ad misericordem et tamē pati hūilis elatu mit-
tis natum miseruoris crudelem. **A**ccedo fer-
uus ad dnm non amē sed timore nō deuotiōe
sed vsu. **A**ccedo ad dnm cui p̄cussi feruū ad
p̄rem cui p̄cussi et occidi filium p̄cussi v̄bo et
occidi exemplo tamē nec p̄tinesto dnm nec
reuerēcor p̄rem manēs in turba fratru. **T**urba-
ui aliquos et aliquotiens turbatus ab aliquo
quidq; accedo ad pacificū appropinquo etiam.

• **C**orpeo staten
off. armenien.

talis ad osculum patris qui prius reconciliatus
antece debuissem ad osculum turbati fr̄is Con
sulat me reum ⁊ dei inimicū inra iniquitas
⁊ meū pat̄m sepe sepe dicit me a deo Idcirco
obscuro te pater vt me instruas quomodo
possim eē aut semp stare cum deo meo aut re
sone cū pat̄is meis exigentibz amoto fuero.

Non longe es fili my a regno *ca^m xv^m*
Dei Noticia namqz p̄cā mīcū est saluab
Confido in dño qm̄ quicqz ⁊ minig in te seruo
⁊ bono op̄as humilitas supplebit q̄fessiois
Quāqz namqz hora p̄cā n̄ genuerit ⁊ tōū
sus fuerit saluus erit qz q̄nto q̄s frequētius
q̄to qz uehementius a suo reatu quis interno
dolore affi² tato terrior tanto qz securior de
indulgentia et rema effiat. Inde est qz uiam
p̄mē lacrimis afflutam tam frequēter uisitat
pat̄itus illam libent̄ q̄solat̄ et confortat qm̄
sua st̄leziā dāpnāe flendo ⁊ fleze dāpnān
do considerat Incipit extunt quēdā familia
ritas m̄t̄ deum et sp̄am uiam fieri v̄o quod
senat ab ip̄o sepius se uisitare ⁊ uis adue
tu non solum consolari q̄m̄dō aliquoacens
quodam ineffabili gaudio adimplez Nulla
ē em̄ tam grauis culpa q̄ non habeat rema
p̄ puram confessionem Prouocat em̄ cōfessi
onem cōpassionem huius misere cōfessio
melius est em̄ ut uites uicū q̄ ut em̄ edo
ne forte cū m̄arzeris reuocare nō possis

Quocens te sentis turpibz cogitatioi *ca^m xv^m*
bus pulsari ⁊ ad illiatā delationē.

affici totiens pone ante metis oculos quomodo
 expressus in cruce crucifixus est pro te. Intuere
 quomodo a iuda iudeis traditus et qui vilis pertractatus
 tur blasphematus et colaphizatus iudicatus et condemnatus
 expoliatus et flagellatus. Ad vltimum vero otumelibus
 et obprobriis afficitur. Inter duos latrones suspenditur.
 Clavis crucifixus. Spiritus derisus. Spiritus corru-
 ptus lancea perforatus. Ex omnibus partibus sa-
 gnis emanauit. Et inclinato capite tradidit
 spiritum. Ita redemptor tuus moritur pro te. Et tu
 mensis cuiusmodi sordida cogitatione sordidaris in
 mente. Sufficere posset haec cogitatio ad exclu-
 dendas omnes cogitationes illicitas. **Sed**
 ecce alia consideratio quod moriens quidam ali-
 quam graui infirmitate vexatus ad extrema eductus
 et ibi ad terram proiectus inter longa suspiria
 et difficiles singultus inter diuersos dolores et
 timores animam exprimit. Emit venet corpus
 in pallorem et horrorem in famem et fetorem
 et erit vermis et abus vermium. Anima vero
 mox capiunt letuales ille facies quae iam in exitu
 preestolabantur ex omni parte terrebunt iam aduersus
 terribiles et horribiles. Cogita quod iam defen-
 det a rugientibus preparatis ad estam tu tetra-
 ma illa monstra demoniorum occurrentia. cate-
uatim in tuere videbis. Aut quod te ducet per igno-
 rantiam regionem. Attende etiam quod subito venet
 dies vltima tua subito venet et forte hodie.
Iam adest. **Iam** peritaberis ante tremendum iudicium
 accusaberis multis et magnis offensis non vno
 modo paucis sed innumeris criminibus non paruis
 sed imensis non dubiis sed certis non breui ac

= Cateuatim
 gescazet.

tusatione sed tam longa q̄ longa ē vita tua.
 Non vno accusatore sed tot quot scūt delicta
 tua etiā i^a quibz seruisti necnō toto mūdus qz
 offenso creatore offendit^r toto mūdus. **Ipe** iudex
 erit districtus accusator tuus. **Omnes** et spūs
 boni & mali coram deo accusabūt te cū ro. **Boni**
 qz deo debent equitatem quali qz tua seruat iniq̄
 tate. **Tot** iudicibus pplō astabis q̄qd te p̄cesserit
 in opere bono. **Tot** quicunqz testibus quot te mo
 nuerunt bonis s̄mionibus & iustis actionibus.
Omnibus pplis mudabunt^r iniquitates tue et
 cunctis agrinibus patebunt vniūsa scelera tua.
Non solum actū veruētia cogitatuū & locutionū
 multa vō tunc prozeuent ex improviso q̄ ex m
 s̄dōs q̄ mō non vides. **Et** forsitan plura & tolle
 rabiliora hys que nūc vides. **Vnde** qz erūt tibi
 anguste. **Hic** erunt accusantia p̄ta. **Inde** t̄res
 iusticia. **Subtus** patens horrend^r calhor m̄fin
Desny natus iustus iudex. **Iuto** b̄res consaena
 foris ardens mūdus. **Si** iustus vix saluabit^r
 p̄noz sic deprehensus in quam p̄tem se p̄met
 latere erit impossibile & appare nitollerabile.
Iudex erit vehement^r natus & tribilit^r districto.
Sententia eius prolata semp vit^r imutabilis.
Tortores tribiles qui nūq̄ miserent^r s̄ parati
 vt s̄mā lata statim te odempnent. **Et** tormen
 ta erunt s̄m̄ m̄uallo & s̄m̄ temperamento. **T**
 mor conturbabit te cū terra ap̄t^a corā te et
 tu rues et cades in stagnū sulphuris ardent^r
 & ferentis. **Ignis** exterius carnem tuā combu
 ret. **Verms** m̄terius consaenā corūdet.

Ibi eris sine fine. sine spe venie et miserator
die Omnia vero vehementer supplicia impabit de
um non videre et bonis carere que in peccato
habuisti obtinere **S**i vis omnes cogitationes
malas a corde tuo expellere **H**ec sepe cogita

Expliat ~~liber confessionum.~~
Santi **B**ernardi abbatis